

עבודת כהן גדול - פרק טז

כשם שישנה כפרה וטהרה לאדם הפרטי, כך ישנה כפרה לכל עם ישראל. טבעו של האדם, וקל וחומר של הציבור, כי אי אפשר להם שלא יחטאו. הן בעבירות על מצוות התורה והן בשמירה בכל רגע ורגע על טהרה בקרבה אל המשכן ואל הקדשים. החטאים והטומאה גורמים לריחוק של בני ישראל מהשכינה השורה במשכן ה'. על כן נתנה התורה ביד אהרן הכהן סדר עבודה מיוחד, אשר איש זולתו אינו רשאי לשהות בתוך המשכן בזמן העבודה הזו: "וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֵאתוֹ". קיום עבודה זו היא חוק ביד הכוהנים הגדולים מזרע אהרן "לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה" - ביום הכיפורים. על מנת לקיים את העבודה הזו על הכהן הגדול להיכנס "לפני ולפנים", אל קדש הקדשים, ולשם כך נדרשים מספר תנאים, שבהם נתחיל את לימוד הפרק.

תכלית העבודה

לפני שנלמד מהם התנאים המאפשרים לכהן לבוא "אל הקדש", נצביע על המהות – מהי הסיבה שבגללה על הכהן הגדול להיכנס אל הקדש מלכתחילה?

לשם כך נבקש מהתלמידים להסתכל על פסוקי סיום הפרק. נבקש מהם גם לאתר מילה המצביעה על סיבה זו.

ל כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו: לא שבת שבתון היא לכם וענייתם את נפשתיכם חקת עולם: לב וּכְפָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמָּשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת יָדָיו לַכֹּהֵן תַּחַת אָבְיוֹ וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדֵי הַבָּד בְּגֵדֵי הַקֹּדֶשׁ: לג וּכְפָר אֶת מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל כָּל עַם הַקֹּהֶל יְכַפֵּר: לד וְהִיְתָה זֹאת לְכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה:

מתוך התבוננות בפסוקי פתיחה וסיום של פרק/ענין נוכל פעמים רבות לזהות את הנושא. גם מילה מרכזית בתוך קטע נתון יכולה להצביע על הנושא. והרי דוגמה לכך שבהפניות קצרות תוך כדי הלימוד אנו יכולים לסייע לתלמידים לפתח את המיומנות של זיהוי הנושא - מתוך התבוננות של התלמידים בפסוקים ומתן משוב מכוון של המורה.

כמו כן אפשר להפנות את התלמידים לפסוקים טז-יז:

טז וּכְפָר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשָּׁכָן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאָתָם: יז וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֵאתוֹ וּכְפָר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קֹהֶל יִשְׂרָאֵל:

אם כן: הפרק עוסק בעבודה מיוחדת המכפרת על כל ישראל מעוונותיהם ומטומאתם. זוהי נקודת שיא בלימודנו עד כה בחומש:

השראת השכינה במשכן מרוממת את עם ישראל, והיא אות ועדות לקרבה המיוחדת של הקב"ה לעמו. אמנם, קרבה זו גם מחייבת את בני ישראל בהתנהגות מוסרית ובהקפדה על טהרה, ומאחר ואי אפשר שלא יהיה עוון וחטא מצוי, נתנה התורה סדר עבודה מיוחד לכפר "על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשיעיהם לכל חטאתם", לטהר את העם, ולהבטיח את השראת השכינה במחנה. בפרק נלמד על סדר העבודה הנוראה והמיוחדת זו.

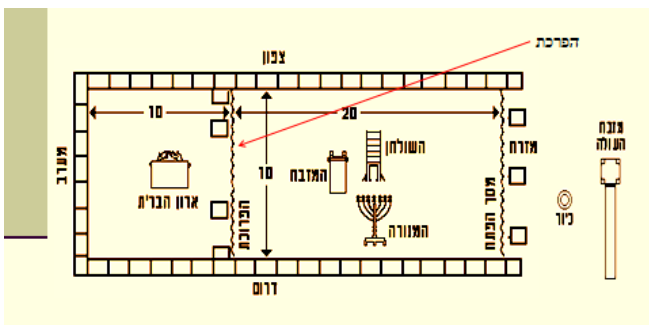
התנאים הראשונים (פס' א-ב)

נקרא את שני הפסוקים הראשונים, אך קודם לכך נציב שלש מילות שאלה ביחס לעבודה עליה אנו עומדים ללמוד, ומה נוכל ללמוד מפסוקים א-ב ביחס לשאלות הללו: מי? מתי? היכן?

האדם	מי רשאי לעשות את העבודה הזו?
המקום	היכן נעשית העבודה המיוחדת הזו?
הזמן	האם יש התייחסות לזמן שבו נעשית העבודה הזו?

א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֱהֲרֹן בְּקָרְבָתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ:
 ב וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל-אֱהֲרֹן אַחִיד וְאֵל יָבֵא בְכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרְכֹת אֶל פְּנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָאָרֶן וְלֹא יָמוּת כִּי בַעֲנֹן אֲרָאָה עַל הַכַּפֹּרֶת:

העבודה נעשית על ידי "אהרן", הלא הוא – הכהן הגדול. לצורך העבודה על הכהן להיכנס אל ה"קדש מבית לפרכת" הלא הוא **קדש הקדשים**. והעבודה אינה יכולה להיות "בכל עת". על פי הקדמתנו, כבר ראינו בחתימת הפרק כי עבודה זו מתקיימת לדורות רק "אחת בשנה".

הכניסה "לפני ולפנים"

קדש הקדשים, הוא מקום שאסור להיכנס אליו, גם לא לכוהנים, משום שהשכינה שורה על הכפורת: "כי בענן אראה על הכפרת". אין אדם יכול להיכנס לשם ולהישאר בחיים. רש"י קושר לכך את פסוק הפתיחה לפרשה, על פי משלו של רבי אלעזר בן עזריה:

"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן - מה תלמוד לומר? היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל: לחולה, שנכנס אצלו רופא. אמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות כדרך שמת פלוני. זה - זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן"

הנמשל לחולה, הוא הכהן הבא אל הקדש. הוא צריך לקבל הוראות מדויקות מהרופא – הקב"ה, היודע את מזגו של החולה ואת התנאים שבהם יחיה.

הרופא מזרז את החולה להקפיד על הוראותיו בכך שנותן לו דוגמה, מחולה אחר שעבר על ההוראות, ומת. נשאל את התלמידים – על פי המשל, מי הוא "חולה פלוני" אשר מת? וכן מהו הנמשל להוראות הרופא "אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב"?

מאורה:

כניסת הכהן הגדול לפני ולפנים אחת בשנה – היתה שיא העבודה במקדש, ולצורך כך קדמו שבוע של הכנות (משנה יומא פרק א). אם הכהן הגדול היה משנה במשהו מסדר עבודת היום, או שלא היה ראוי לעבודה זו - היה מת בתוך קודש הקודשים.

הסכנה לחיי הכהן הגדול - היתה מוחשית. בתקופת הבית השני כוהנים רבים, אשר קנו את תפקידם בכסף, מתו בעבודתם, כיוון שלא היו ראויים לה.

"כוהן גדול וכל ישראל מרתיחים בשעה שכוהן גדול נכנס לפני ולפנים" (תנחומא, פרשת תצוה סימן טו).

ובכניסתו מתפלל תפילה קצרה "ולא היה מאריך, שלא להבעית את ישראל" (משנה יומא ה, א).

"ויום טוב היה עושה לאוהביו, על שיצא בשלום מן הקודש" (משנה, יומא ז, ד)

לשיקול דעתו של המורה היכן לעמוד על המשמעות של ה"כניסה לפני ולפנים":

אפשרות אחת - כבר כאן, בצמוד לפסוקים המתארים את החומרה שבכניסה "בכל עת אל הקדש".

אפשרות שניה: ראשית נלמד את כל הנושא המתייחס למשכן, ורק כאשר נגיע לפס' כט "והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש" נקשר את הנלמד ליום כיפור ונרחיב בפרטים הקשורים לימי מקדש שני ולימינו.

בהצעה להתחיל את הפרק בהתבוננות על פסוקי הסיום אנו יוצאים מתוך נקודת הנחה שהתלמידים כבר מזהים את הנושא הכללי של הפרק עם יום כיפור, ועל כן קיימת גם האפשרות לקשר כבר מתחילת הלימוד ערכים ומושגים מן מקורות הקשורים ליום הכיפורים במקדש. המורה יפעל על פי שיקול דעתו.

"בזאת יבא אהרן אל הקדש" (פס' ג-יג)

בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן-בקר בקר לחטאת ואיל לעלה: ד בתנת בד קדש ילבש ומכנסי-בד יהיו על בשרו ובאבנט בד יחגור ובמצנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את בשרו ולבשם: ה ומאת, עדת בני ישראל, יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה:

"בזאת" – על פי סדר העבודה והתנאים האמורים בפרקנו יכול הכהן הגדול לבוא אל "הקדש", הלא הוא קדש הקדשים:

לקיחת הקרבנות

פס' ג: קרבנות אהרן (חטאת ועולה)

פס' ה: קרבנות העם (עולה, ושני שעירי חטאת)

לבישת "בגדי לבן"

כבר כעת כדאי לציין כי העבודות המיוחדות של הכהן הגדול נעשית בחטאות (פס' ו-כב) ועליהם נלמד תחילה. (בפס' כג-כד ניגש אהרן לעשות אתה העולות).
העבודות בקרבנות החטאת נעשות בבגדים המתוארים בפס' ד.

נבקש מהתלמידים לאתר: כמה בגדים הם מוצאים בפסוק ד?

ד **כְּתָנֵי בַד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ, וּמְכַנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ וּבְאַבְנֵי בַד יִחַגֵּר וּבְמַצְנֶפֶת בַד יַצְנֵף בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בַּמִּים אֶת בְּשָׂרוֹ וְלִבְשָׁם.**

איזו מילה משותפת מתארת את כל הבגדים שנזכרו בפסוק?

כְּתָנֵי בַד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ

וּמְכַנְסֵי בַד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ

וּבְאַבְנֵי בַד יִחַגֵּר

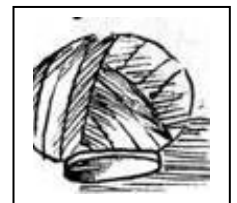
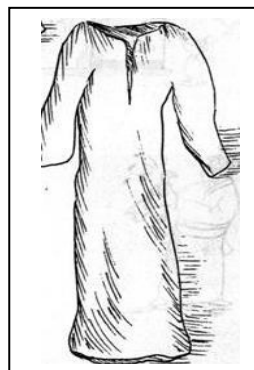
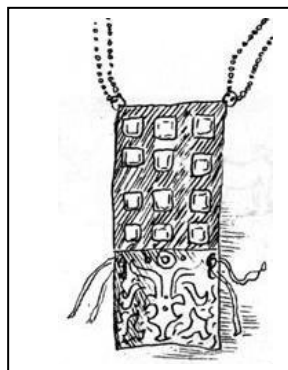
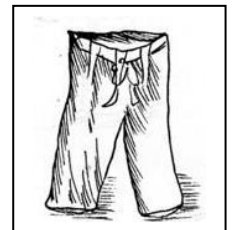
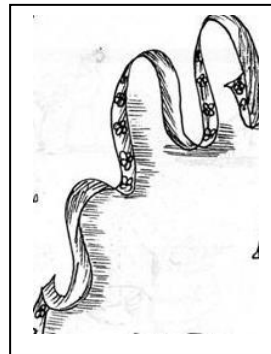
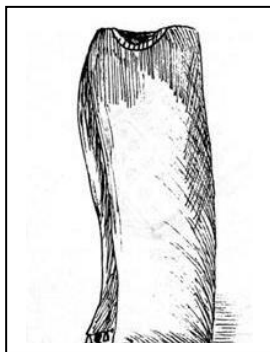
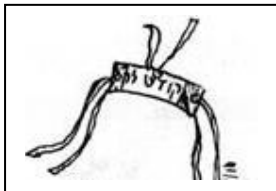
וּבְמַצְנֶפֶת בַד יַצְנֵף

בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם

* *

משימה לתלמידים:

לפניך שמונת בגדי כהן גדול. עליך לסמן על פי הפסוקים שקראת מהם ארבעת הבגדים שבהם נכנס הכהן אל קדש הקדשים. הציורים – באדיבות אתר הציורים של יחיאל אופנר.
את הבגדים הללו, העשויים בד, לא נצבע. את ארבעת הבגדים האחרים הרקומים מחוטי זהב, תכלת ארגמן ותולעת שני – נצבע בהתאם.

ניתן ללחוץ על **הקישורים** המצ"ב לאתר בית המקדש. התלמידים יוכלו לזהות את הבגדים השונים של הכהן הגדול בשלבים שונים של עבודת יום הכיפורים, באמצעות תמונות ובאמצעות סרטון:

[בגדי לבן ביום הכיפורים](#)

[כהן גדול בשמונת בגדי כהונה](#)

שאלה לתלמידים: הבגדים הרגילים של כהן גדול ארוגים מחוטי זהב, תכלת וארגמן, ועליהם נאמר שהם: "לְכָבוֹד וּלְתִפְאֵרֶת" (שמות כח, ב). בדרך כלל על הכהן הגדול להיות הדור ומפואר בבגדיו. אם כך, מדוע בכניסתו לקדש הקדשים הוא לובש רק "בגדי בד"?

נשמע את תשובות התלמידים ונציע לפניהם את ההסברים המובאים ברש"י ובתלמוד:

רש"י:

כתנת בד מגיד שאינו משמש לפניו בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ, שיש בהם זהב, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור"

תלמוד ירושלמי, מסכת יומא:

"מפני מה [הכהן הגדול] אינו משמש בבגדי זהב? מפני הגאווה. אמר ר' סימון: על שם 'אל תתהדר לפני מלך'

נוכל לכוון את התלמידים תוך קריאת הפירושים באמצעות שאלות מנחות, לפי הפירושים השונים:

לאחר שנסביר את המושג "סניגור" וקטגור נשאל: מהו הקטרוג שעלול להזכיר בגד הזהב?

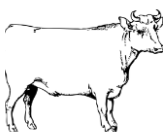
מדוע דווקא ברגעים אלו עלולה להיות תחושת גאווה?
מדוע מחוץ לפרוכת מתהדר הכהן בבגדים מפוארים אך לפני הפרוכת הוא עובד בבגדי לבן?
נעמוד על מעלת הענווה ושפלות הרוח

הבאת קרבנות החטאת (פס' ו-יא)

חטאת אהרן מתוארת בפסוקים ו, יא.
חטאת העם – (מעמד הגורל בין שני השעירים) מתוארת בפסוקים ז-י
אנו ממליצים לעסוק קודם בפסוקי החטאת של אהרן ולאחר מכן לשוב לגורל.

חטאת אהרן

שני פסוקים מתארים את הבאת קרבן החטאת של אהרן הכהן. והנה, בשני הפסוקים ישנו ביטוי מיוחד שחוזר על עצמו. מהו?

פסוק ו:

וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פֶּרֶ הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ

וְכָפַר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ

פסוק יא:

"וְהִקְרִיב אַהֲרֹן אֶת פֶּרֶ הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ

וְכָפַר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ

וְשָׁחַט אֶת פֶּרֶ הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ"

פירוש המילה "והקריב" בפסוקים אלו היא - הבאה לפני המזבח. פעמיים ניגש אהרן אל פרו לכפר "בעדו ובעד ביתו". כיצד נעשית הכפרה הזו? ומדוע היא נצרכת פעמיים? רש"י משיב על כך בפירושו לשני הפסוקים: אהרן מתוודה על הפר - פעם אחת כדי לכפר על עצמו ועל משפחתו, ופעם שניה לכפר על עצמו יחד עם כל אחיו הכוהנים.

פסוק ו:

וכפר בעדו ובעד ביתו מתודה עליו עונותיו ועונות ביתו

פסוק יא:

וידוי שני עליו ועל אחיו הכהנים שהם כלם קרויים ביתו שני' בית אהרן ברכו את ה' וגו' מכאן שהכהנים מתכפרים בו

*

הוידוי תופש מקום נכבד בתהליך החזרה בתשובה כלל, ובתפילות יום הכיפורים בפרט. תחילתה של התשובה היא בכך שהמתוודה מכיר בחסרונו ואומר זאת בפיו. סדר העבודה הוא שראשית הכהן מכפר על עצמו, ורק אחר כך יוכל להיות שליח לכפר על הקהל. גם בהלכות הימים הנוראים אנו מוצאים התייחסות מיוחדת לשליח הציבור: 1. על הציבור לדקדק "אחר שליח ציבור היותר הגון והיותר גדול בתורה ובמעשים שאפשר למצוא, ושיהיה מרוצה לקהל" (שולחן ערוך, או"ח סימן תקפא, סעיף א) 2. אחד מרגעי השיא בתפילות הימים הנוראים הוא הרגע בו שליח הציבור נושא תפילה על עצמו, בטרם יתפלל על כל הציבור. בקהילות אשכנז ידוע הפיוט "הנני העני ממעש" הנאמר לפני תפילת מוסף. בקהילות ספרד מפורסם הוידוי הגדול לרבינו ניסים, הנאמר בתוך תפילת העמידה.

מצ"ב קישורים להשמעה בכיתה:

[וידוי הגדול לרבינו ניסים. לחן מרוקאי מסורת](#)

[הנני העני ממעש, החזן דב הנדלר](#)

חטאת העם - הגורלות

וְלָקַח אֶת שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהֶעֱמִיד אֹתָם לִפְנֵי ה' פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ח וְנָתַן אֶהָרֶץ עַל שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גְּדֻלוֹת גֹּזְרֵל אֶחָד לַה' וְגֹזְרֵל אֶחָד לְעֵזְאֵזֵל: ט וְהִקְרִיב אֶהָרֶץ אֶת הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזְרֵל לַה' וְעָשָׂהוּ חֲטָאָת: י וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזְרֵל לְעֵזְאֵזֵל יַעֲמַד—חַי לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֵזְאֵזֵל הַמִּדְבָּרָה:

המשנה (יומא, פרק ג משנה א) מתארת את המעמד. הכהן הגדול היה "טורף בקלפי" שני לוחות. על אחד כתוב "לשם" ועל האחר – "לעזאזל". השעירים (עיזים) עומדים מולו. את הגורל שהיה כתוב עליו "לשם" היה הכהן הגדול מגביה – אם בימינו ואם בשמאלו, והשעיר אשר היה בצד זה היה עולה לקרבן. השעיר השני - היה משתלח לעזאזל.

לאחר שנבחר קרבן החטאת העולה לה', הוא מצטרף אל פר החטאת של הכהן הגדול. את שניהם – יקריבו, ומדמם יזו לפני ולפנים. אך קודם שיוכל הכהן הגדול להיכנס אל קדש הקדשים עליו לעשות פעולה חשובה ומיוחדת: הבאת קטורת מיוחדת הנעשית פעם אחת בשנה.

הקטורת המיוחדת של יום הכיפורים (פס' יב-יג)

כבר למדנו בתחילת הפרק כי אי אפשר "לבוא בכל עת אל הקדש" וכי נדרש סדר מיוחד, עם תנאים קפדניים, על מנת שהכהן הגדול לא ימות. אחת הפעולות שהכהן הגדול עושה על מנת לאפשר את כניסתו אל קדש הקדשים היא להקדים ולהביא קטורת מיוחדת אל מבית לפרכת.

יב וְלָקַח מִלֵּא הַמִּחְתָּה גִּחְלֵי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי ה' וּמִלֵּא חֲפָנָיו קְטֹרֶת סָמִים דָּקָה וְהֵבִיא מִבֵּית לְפָרְכָת: יג וְנָתַן אֶת הַקְטֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה' וְכִסָּה עֲנַן הַקְטֹרֶת אֶת הַכִּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֲדוּת וְלֹא יָמוּת:

"קטורת סמים דקה" היא קטורת מיוחדת המכונה בלשון חז"ל "קטורת דקה מן הדקה" (שהיתה נכתשת פעם נוספת בערב יום כיפור).

עבודת קטורת זו נקראת "עבודה קשה שבמקדש". למה?

משום שהכהן הגדול היה לוקח בידו השמאלית את המחתה מן המזבח, כשהיא מלאה בגחלים, ובידו הימנית את כף הקטורת. לאחר שנכנס אל קדש הקדשים הוא מחזיר מן הכף לתוך חופניו, ומתוך חופניו צובר את הקטורת על גבי הגחלים שבמחתה עד שהבית נמלא עשן, והיה צריך להיזהר שלא יחסר ושלא יוסיף אפילו כגרגר חרדל מ"מלוא חופניו". לשם כך היה נעזר בראשי אצבעותיו או בשיניו.

הזאות הדמים מקרבנות החטאת (פס' יד-יט)

לאחר הקטרת הקטורת מזה הכהן הגדול מדם פרו שבע פעמים בין בדי הארון. ולאחר שסיים להזות מדם פרו עושה את אותה הפעולה עם שעיר החטאת של העם. בנוסף להזאה בין בדי הארון מזה גם הכהן הגדול על הפרוכת ועל מזבח הזהב. מטרת ההזאות, וגדולת המעמד מתוארים בפסוקים טז-יז:

**וְכִפֵּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם
וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשָּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם:
וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאַהֲל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכִפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד צֵאתוֹ
וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קָהָל יִשְׂרָאֵל**

רגעים אלו הם רגעים מיוחדים ונוראים, בהם נמצא הכהן הגדול לבדו בתוך המשכן, ואין איש רשאי להיות עימו. כניסתו ויציאתו של הכהן הגדול לוותה בחרדה רבה שמא יארע פגע לכוהן הגדול בהיותו בקודש וכשל בעבודתו. לאחר שהכהן הגדול היה יוצא מקדש הקדשים "מתפלל בהיכל תפילה קצרה שלא להבעית את העם שמא יאמרו מת בהיכל" (משנה יומא פרק ז). נוסח התפילה נמצא גם בסדר תפילותינו במחזור ליום הכיפור. בעסק גדול היה כל העם מלווה את הכהן הגדול לאחר גמר עבודתו לביתו "ויום טוב היה עושה לכל אוהביו שיצא בשלום" (תוספתא יומא פרק ד, הלכה כ).

השעיר המשתלח (פס' כ-כב)

לאחר שקרבנו הפר והשעיר, מגישים את השעיר השני "אשר עלה עליו הגורל לעזאזל". גם מעשה שילוחו של השעיר ביום הכיפורים הוא אחד מן הדברים המיוחדים שנעשו במקדש.

כ וְכִלְאָה מִכִּפֹּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אַהֲל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשְּׂעִיר הַחַי: כֹּא וְסָמַךְ אֶהְרֵן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחַי וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל-רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשָׁלַח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמְדַבֵּרָה: כב וְנָשָׂא הַשְּׂעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשָׁלַח אֶת הַשְּׂעִיר בְּמִדְבָּר:

אהרן סומך ידיו על ראש שעיר זה, ומתוודה

**אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאֶת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם
לְכָל חַטָּאתָם**

אפשר לעמוד עם התלמידים על הסוגים השונים של העבירות. אהרן מתוודה על כולם.

חטא - עבירה בשגגה; עוון - עבירה בזדון; פשע - עבירה להכעיס, מרידה (תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף לו עמ' ב).

את השעיר היה לוקח "איש עתי" – איש המזומן מבעוד מועד (עת) לכך. איש זה היה לוקח את השעיר אל המדבר, הרחק ממקום יישוב, ושם משליך אותו מצוק קשה, סימן לסילוק ולאיבוד עוונותיהם של ישראל המשתלחות עם השעיר אל המדבר.

העם היה מחכה במשכן (או במקדש) בשעה שהשעיר היה משתלח אל המדבר, וחכמים דנים כיצד היו יודעים שהשעיר השתלח על מנת להמשיך בעבודה – אם על ידי כך שמדדו את הזמן המשוער של ההליכה במדבר, או על ידי ניפנוף בסודרים בין התחנות במסלול הילוכו של האיש העתי (משנה יומא פרק ו משנה ח).
בברייתא מובא: כי "בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים וכיון שהגיע שעיר למדבר היה מלבין וידעו שנעשית מצוותו שנא' "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (תלמוד בבלי, יומא טז).

העולות (פס' כג-כד)

לאחר סיום העבודות המיוחדות שבהן נכנס הכהן הגדול "לפני ולפנים" מקריב הכהן הגדול את שתי העולות (אילים = כבשים). קרבנות אלו קרבים בחוץ, על מזבח הזהב.

איזה סימן נוכל לראות לכך שהכהן הגדול חוזר לעבודות הרגילות יותר?

כג וְבֵא אֶהָרֶן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לְבֹשׁ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחַם שָׁם: כד וַרְחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בַּמָּקוֹם קְדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת בְּגָדָיו וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה אֶת עֲלָתוֹ וְאֶת עֲלַת הָעֵם וְכִפֵּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֶדְוֵי הָעֵם:

*

לא נתעכב בפירוט המשך הטיפול בקרבנות (פס' כה-כח). נתמקד ב"ויצא ועשה את עלתו".

זהו השלב שבו הכהן הגדול יוצא מן המשכן לקראת סיום עבודתו. בשלב זה הוא נראה לעם.

הנה אתה עומד בקהל, ורואה את הכהן הגדול יוצא מהמקדש. מה המשפט הראשון שאתה אומר?

המשנה מתארת רגעים אלו כרגעים של **שמחה והתרוממות הרוח**. כל העם היה מלווה את הכהן הגדול לביתו

"ומלוין אותו עד ביתו. ויום טוב היה עושה לאוהביו בשעה שיצא בשלום מן הקדש".

הפיוט "מראה כהן" המופיע במחזור התפילות ליום כיפור למנהג אשכנז מתאר את יציאת הכהן מן הקדש בשלל דימויים של יופי והדר. מומלץ שגם הכיתה תלווה את הכהן הגדול בשיר זה "בצאתו בשלום מן הקדש" (מצ"ב קישור למילים, ולשירה של תלמידי ישיבת הר עציון)

<http://www.piyut.org.il/textual/573.html>

מחזור:

ניתן לסכם את שלבי העבודה בעזרת כרטיסיות.

המורה יוכל לבחור כמה כרטיסיות לתת. לשים לב לאפשרויות שונות לעיצוב המשימה:

- אפשר לתת רק את הכרטיסיות של בגדי לבן, הקטרת קטורת, הזאה בקדש הקדשים, שילוח השעיר לעזאזל (עבודות מיוחדות, עבודות פנים) לבישת בגדי זהב, הקרבת העולות (עבודת חוץ) ואפשר לתת יותר כרטיסיות - לפי שיקול הדעת של המורה ולפי מה שלימד בכיתה. מצ"ב דוגמאות
- משימה בדרגה קשה יותר תהיה לסמן במקביל לשלבים את הפסוק שבו הדברים מופיעים. המורה יוכל לסמן/למלא חלק מהפרטים לפי שיקול דעתו וכך לשלוט ברמת הקושי של המשימה. מצ"ב דוגמה.
- כדאי להראות בכיתה כיצד תלמידים שונים ציירו רגע/רושם משלהם לביטוי העבודה של הכהן

הכרטיסיות:

נסכם את מה שלמדנו עד כה:

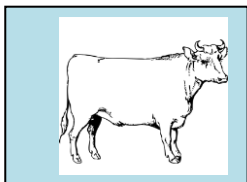
1. לפניך כרטיסיות של שלבים שונים מסדר עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים. עליך לסדר את הכרטיסיות בסדר נכון.
2. משימת רשות: לצד כל שלב ציינו את מספר הפסוק שבו מופיעים הדברים בפרקנו
3. תנו כותרת לדף. על הכותרת להיות ציטוט מתוך הפרשה. הנכם מוזמנים להוסיף כותרת משנה בלשונכם.
4. סמנו בצבע, על פי צבעי הרקע של בעלי החיים משמאל לטבלה, את השורות המתאימות בטבלה
5. הוסיפו לדף ציור, במקום המתאים לכך, אשר יבטא את תוכן הפרק על פי הבנתכם.

בהצלחה!

" _____ " (כותרת מהפסוקים)

(כותרת משנה) _____

ציור:

מקור בפסוק	הפזורה	
ד		.1
ו		.2
		.3
יא		.4
יא	שחיטת הפר	.5
		.6
	הזאת דם השציר בקדש הקדשים	.7
טז	הזאת מדם הפר והשציר על הפרוכת והמזבח	.8
		.9
		.10
כד		.11
כד		.12
כד	הקרבת העולות על המזבח החיצון	.13

הבאת הקרבן ווידוי ראשון, על הפך	לבישת באדי לזהב
שחיטת הפך	הזאת דט הפך בקדש הקדש
הקרבת הצולות על המלכה החיצון	הזאת דט השעיר בקדש הקדש
הטלת אורלות בין שעירי החטאת	וידוי שני, על הפך
לבישת באדי לבן	שילוח השעיר לעזאזל
וידוי שלישי, על שעיר המשתלח	הקטרת הקטורת בקדש הקדש
הזאת מדט הפך והשעיר על הפכוכת והמלכה	הזיאה מן המשכן אל החצר

מצוות יום הכיפורים לדורות (פס' כט-לד)

סדר העבודה והכפרה שעליו למדנו נוהג לדורות, בכל שנה ושנה.

באיזה תאריך?
מלבד העבודה המוטלת על הכהן, אלו שני ציוויים חלים על כל העם?

כט וְהִיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תַּעֲנוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם

וְכָל מְלֵאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֲזָרַח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם:

ל כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו:

לא שַׁבָּת שְׁבִתוֹן היא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם חֻקַּת עוֹלָם:

"שבת-שבתון"

גם בשפתנו, כמו בלשון התורה, כשאנו רוצים להדגיש משהו או חוזרים על המילה לשם חיזוק. כך נאמר על הבחור ההוא שהוא "משהו משהו"..
בתורה מצוי מאד הכפילות לשם ההדגשה כמו "קדש קדשים", או "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" (בראשית ט, כה). בלשון חז"ל נקרא הקב"ה "מלך מלכי המלכים".
אפשר לבקש מהתלמידים להעלות כמה דוגמאות - מלשוננו ומלשון התורה.
אם כן, "שבת שבתון" בפסוק שלנו היא שבת מיוחדת, יום שבו השביתה ממלאכה היא יותר משאר החגים: יום הכיפורים נבדל משאר מועדי השנה בהיותו אסור בעשיית אוכל נפש.
הביטוי הזה יכול לשמש אותנו בכיתה כפתח להדגשת הייחוד של יום הכיפורים.
ביטוי נוסף למעלת היום ניתן לראות במסכת מגילה פרק ד משנה ב. מספר העולים לתורה בבית הכנסת משתנה לפי קדושת היום: בכל החגים (כולל ראש השנה) – חמישה עולים, ביום הכיפורים – ששה; בשבת – שבעה עולים.
ביטוי נוסף - יום כיפור הוא היום היחיד בשנה שבו מתפללים 5 תפילות.

אפשר לבקש מהתלמידים לתאר/לצייר דברים מיוחדים ביום הכיפורים.
אפשר לבקש מתלמידים לתאר מזוית אישית מה מיוחד להם בחוויית יום כיפור
אפשר לכתוב על הלוח מנהגים של יום כיפור, או ימים נוראים ולקשר לפרטים שנלמדו בכיתה (כגון - בגדי לבן, השלכת החטאים)

דיון סיכום – כעת נשאל את התלמידים לדעתם - איזו אווירה מתאימה ליום הכיפורים?
נרשום את הדעות והנימוקים ונראה כי ביום כיפור יש ממד של יראה וממד של שמחה.
אמנם מתפללים בלב נרגש ובמורא, אך מאידך לובשים לבן, ושמחים על המתנה של הגדולה שנתן ה' מתוך אהבתו לעמו - יום מחילה וכפרה לכל החטאים.
במשנה במסכת תענית נאמר כי "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים":
ובתלמוד הירושלמי כתוב:
"כתיב' כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו כה' אלוקינו בכל קוראנו אליו...אי זו אומה כאומה הזאת? בנוהג שבעולם אדם יודע שיש לו דין, לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא
אבל ישראל אינן כן! אלא לובשים לבנים ומתעטפין לבנים ומגלחים זקנם ואוכלין ושותין ושמחים, יודעין שהקב"ה עושה להן נסים."
לשיקול דעת המורה להיכנס לכך שיש עבירות שיום הכיפורים אינו מכפר – "בין אדם לחבירו"

פסוקי הסיום (נקראים בקול על ידי כל הכיתה)

לֵב וְכִפָּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִמְשַׁח אֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֵא אֶת יָדוֹ לְכַהֵן תַּחַת אָבְיוֹ וְלִבֵּשׁ אֶת בְּגָדֵי הַכֹּהֵן
בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: לֵב וְכִפָּר אֶת מְקַדְּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֶהֱל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְכִפָּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל

כָּל-עַם הַקֹּהֵל יִכְפֹּר: לֹא וְהִיְתָה זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתֵם
אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ בְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: